היו בודקין אותן [6]בודקין אותן [א]בשבע חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזו חודש בכמה בחדש באיזה יום באיזה שעה באיזה מקום ר' יוסי אומר באיזה יום באיזה שעה באיזה מקום [ב]מכירין אתם אותו התרתם בו [ג]העובד ע"ז את מי עבד ובמה עבד [ד]כל המרבה בבדיקות הרי זה משובח [ה]מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנים [ו]מה בין חקירות לבדיקות חקירות אחד אומר איני יודע עדותן בטילה בדיקות אחד אומר איני יודע ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעין עדותן קיימת [ז]אחד חקירות ואחד בדיקות בזמן שמכחישין זה את זה עדותן בטילה [ח]אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה בחדש עדותן קיימת [ט]שזה יודע בעיבורו של חדש וזה אינו יודע בעיבורו של חדש [י]זה אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה עדותן בטילה [יא]אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות עדותן קיימת [יב]אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטילה רבי יהודה אומר קיימת אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטילה שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב [יג]ואח"כ מכנסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהם מכוונים פותחין בזכות [יד]אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות או [טו]אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות מעלין אותו ומושיבין אותו ביניהם ולא היה יורד משם כל היום כולו אם יש ממש בדבריו שומעין לו [טז]ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו ובלבד שיש ממש בדבריו [יז]ואם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין [יח]אותו למחר ומזדווגין זוגות זוגות היו ממעטין ממאכל ולא היו שותין יין כל היום ונושאין ונותנין כל הלילה [יט]ולמחרת משכימין ובאין לב"ד המזכה אומר אני מזכה ומזכה אני במקומי והמחייב אומר אני מחייב ומחייב אני במקומי [כ]המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה [כא]טעו בדבר שני סופרי הדיינין מזכירין אותו אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדים למנין [כב]שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין זכאי שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין ואפילו אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין ואחד אומר איני יודע ואפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין וכמה מוסיפין שנים שנים עד שבעים ואחד שלשים וששה מזכין ושלשים וחמשה מחייבין זכאי שלשים וששה מחייבין ושלשים וחמשה מזכין [כג]דנין אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין: **גמ'** מנא הני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא [1]ודרשת וחקרת ושאלת היטב ואומר [2]והוגד לך ושמעת ודרשת היטב ואומר [3]ודרשו השופטים היטב ואימא **שבחמש** חמה במזרח. כפ"ק דפסחים (דף יב:) פריך בו' נמי ניכול ומשני שית יומא בי קרנתא קאי וקשה כיון שאין היכר בין ו' לז' לאבי דאמר התם לר' יהודה אדם טועה חצי שעה ומשהו ותלינן טעות בשניהם מ"כ מ' אומר בה' ומ' אומר בז' אמאי עדותן בטילה נימא האי דקאמר ה' סוף ה' והאי דקאמר ז' תחלת ז' ומעשה כי הוה בפלגא דשית והאי טעה פלגא שעתא קמיה והאי טעי פלגא לאחוריה וי"ל דהא דקאמר דשית יומא בי קרנתא קאי דטעו בין תחלת ו' לז' היינו דוקא לענין חמץ דלכל מסור אכל עדות מסורה לזריזין:

שכן מקירות אין מכירין אותו אלא בחקירות אומר רבי יהודה אומר כל המלמד זכות אינו יכול לחזור ולמד חובה אבל המלמד חובה מלמד זכות אינו יכול לחזור ולמד זכות אמר רבי יהודה אמר רב אין מחייבין אלא בחקירות אומר עמנו הייתם באותה שעה במקום אחר. כל עדותן בטלה שבגמרא הוא והן פטורין: **שזה יודע בעיבורו של חודש.** זה שאמר בשנים יודע שהחדש שעבר מלא היה ויום ראשון של חדש שהוא יום (של) שלשים מחדש שעבר היה: **אחד אומר בשתי שעות** הלאי טעי אינש: **גמלאו דבריהם מכוונים.** ומעמה צריכין לישא וליתן בדבר: **פותחין בזכות.** אי לא קטלת לא תדמול כדאמרן בפירקא דלעיל (דף לב:): **אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות משתקין אותו.** וכ"ש אם היה בא ללמד עליו חובה. וטעמא אמר בפירקא דלעיל (דף לג:) דעד אחד לא יענה בנפש בין לזכות בין לחובה משום דמיחזי כמוגע בעדות: **אמר אחד מן התלמידים.** היושבים לפני הדיינים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו כדאמרן לעיל (דף לד.) דעד אחד לא יענה בנפש למות [במדבר לה] למות הוא דאינו עונה הא לזכות עונה: **מעבירין אותו למחר.** מעבירין את הדין עד למחר משום הנאת דין כדאמרינן בפירקא דלעיל (שם): **היו מזדווגין.** ביום ראשון לאחר שהעבירוהו לדון[ט] ממקום הישיבה היו מזדווגין בבתיהן או בשוק ונושאין ונותנין בדבר: **כל הלילה.** אינם לעצמו: **המזכה.** אתמול אומר אני הוא המזכה אתמול ועדיין מזכה אני על כרחו שאינו יכול לחזור בו והמחייב אומר אם לא מצאו הלילה זכות אני המחייב ומחייב אני במקומי: **המלמד.** אתמול חובה אם מצא לו הלילה זכות מלמד זכות אבל המלמד זכות כו': **שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין.** והטייתך ע"פ אחד לרעה ליתא הלכך יוסיפו הדיינין. אפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין דהאי דאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי ואין דנין דיני נפשות לא לזכות ולא לחובה בפחות מעשרים ושלשה: **שנים שנים.** אם נתחלקו השנים שהוסיפו זה לכאן וזה לכאן דאכתי ליכא הטייה לא לטובה ע"פ אחד ולא לרעה ע"פ שנים צריך להוסיף עוד שנים וכן עד שבעים ואחד: **עד שיראה אחד מן המחייבין את דברי המזכין.** דאיכא הטייה לטובה ע"פ עדים[ט] אחד וה"ה אם יראה אחד מן המזכין את דברי המחייבין דהוו להו שלשים ושבעה מחייבין ואיכא הטייה לרעה ע"פ שלשה. ובשעת גמר דין הא אוקימנא דאף המלמד זכות יכול לחזור וללמד חובה והא דתנן הכי משום לישנא מעליא דלזכות קא מהדר והכי תרינא בפירקא דלעיל (דף לד.): **גמ' מנא הני מילי.** דעבדינן שבע חקירות: **ודרשה וחקרה.** משמע יפה יפה (יפה) ושאלת לא משמע חקירה אלא עד דכתב היטב בהדיה הא תלתא ובעיר הנדחת כתיבי [דברים יג] וביחיד העובד ע"ז כתיב [שם יח] ודרשת היטב הא תרי דאילו ודרשת בלא היטב משמע מעליא דרישה מעליא ובעדים זוממין כתיב ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד [שם יט] מזהירך הכתוב לדרוש היטב את עדים האחרונים המזימין את הראשונים הרי שבע חקירות: ואימא

מסורת הש"ס

א) פסחים יב., ב) לעיל ע: לקמן מח. פפ., ג) פסחים יב., ד) פסחים יח: [לקמן סט.], ה) [עמ"ש תוס' לקמן מח: ד"ה שזה], ו) כ"מ אחד, ז) [עי' מ"ש תוס' לקמן מח: ד"ה אחד], ח) [עי' מ"ש תוס' שם], ט) [גי' מדר המשנה דינו], י) לעיל לד., כ) ג"ז שם, ל) [לעיל לז.], מ) [דברים יז], נ) [כפ"מ: לדין], ס) [גי' דתיבת עד מיותרת וכן ליתא בגמ"י],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכירין וכו' אלא ככל אחר בדיקות שאינן אלא:

מוסף רש"י

היו בודקין אותן. לעדי נפשות (פסחים יב.). באיזו שבוע. שמיטה, באיזו שמיטה שו יוכל שים בו שבע שמיטות (שם). באיזו שנה. של שמיטה (שם). באיזה חודש. בשנה (שם). בכמה בחודש. בכמה ימים בחודש (שם). באיזה יום. בשבת, באחד בשבת או בשני בשבת או בשלישי בשבת או אחד מן האחרים (שם). בעוקצי תאנים. שאמרו הנעדים מתחת תאנה נעשה מעשה, אמר לו תאנה זו עוקליה דקין או עוקליה גסין, עוקלין זנבות תאנים, כמו (סוכה לד:) מיעל עוקלו (לעיל ט:). מה בין חקירות לבדיקות. כין חקירות הגך שבע קמייתא לבדיקות לוחמרייתא (פסחים יב.). חקירות אחד אומר איני יודע. באחת מהן ואפילו בשעות (כ"מ בשם) אומר איני יודע (שם). אחד אומר בשנים בחודש. הכא זה את הנפש, ואחד אומר בשלשה בחודש עדותן קיימת. וכ"ד היו בודקין אותן בשבע חקירות, וכיון דהוזאו שניהן לומר בשלישי או ברביעי, וכשבדקום איזה יום בחודש, אמר זה בשני וזה אמר בשלישי, שניהן על יום אחד העידו, אלא שזה יודע בעיבורו של חודש. שחודש שעבר מלא והוקבע ר"ח ביום שלשים ואחד, וזה שאמר בשנים בחודש ידע בו, וזה שאמר שלשה בטור שהוקבע החודש ביום שלשים, והואיל ויש עוונין בכך אע"פ שמצוין אנו לחלוק את עדותן כדי שתבטל, להציל את הנפש, אין בידינו כח לחלקו (שם). זה אומר בשלשה, ואחד אומר בחמשה עדותן בטלה. דבהא ליכא למטעי, וקרא כתיב ודרשת וחקרת והנה אמת נכון, שהבא עדותן מכוונת, ואי לא לא קטלינן והוא ואם פטורים, לאין עדים נהרגים אלא על ידי הזמה (שם). אחד אומר בשתי שעות כו'. דטועה אדם בכך (שם). ואחד אומר בשבע עדותן בטלה. אפילו לר' יהודה, שבחמש חמה במזרח. כמזרחו של רקיע, ויכול להבין על ידי הלל, כשעתן ידו כנגד המזרח הוה הלל לגד מערב, ובשבע חמה במערב, והלל לגד מזרח (שם). דנין אלו כנגד אלו. היכא דאתלקו דנין, שלשים ושבע מחייבין ושלשים וחמשה מזכין, וקי"ל (לעיל ב.) אין מטין לחובה על פי אחד, דנין כראייתיהן אלו כנגד אלו עד שיחזור בו אחד מן המחייבין, דהוו להו מזכין רובא (לעיל לד.).

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ד סמג עשין קט:
ב) ב מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל' ח:
ג) ג מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ד:
ד) ד ה מיי' שם הל' ו:
ה) ו מיי' שם פ"ב הל"ח:
ו) ז מיי' שם הל' ב ג ופמג שם טור שו"ע ח"מ סי' ל סעיף ב:
ז) ח מיי' שם הל' ד טור שו"ע שם סעי"ז:
ח) ט י מיי' שם הל' ה:
ט) כ מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל' ג:
י) ל מיי' פי"ח שם הל"ח יפ"ה מהל' עדות הל"מ:
יא) מ נ מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה מ:
יב) ס מיי' שם פי"ב הל' ג:
יג) ע מיי' שם פי"ח הל' ב:
יד) פ מיי' שם פי"ב הל' ג:
טו) צ מיי' פי"ט מהל' סנהדרין הל' ב:

תורה אור השלם

1. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ: דברים יג טו
2. וְהֻגַּד לְךָ וְשָׁמָעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: דברים יז ד
3. וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְּאָחִיו: דברים יט יח

רבינו חננאל

פ"ח היו בודקין אותו בשבע חקירות באיזה שבוע כו' מנא הני מילי ואמרינן כדכתיב בעיר הנדחת ודרשת וחקרת ושאלת היטב ובעובדי ע"ז כתיב והוגד לך ושמעת ודרשת היטב ובעדים זוממין כתיב ודרשו השופטים היטב הרי שבע חקירות ואימא בעובד ע"ז שלש ובעיר הנדחת שלש ובעדים זוממין אחת כמו החשבון שכתב בכל

שכן בסייף. פ"ה דעיר הנדחת בסייף ועדיס זוממין דפרשתא משמע שמעידין על רוצח מדכתיב נפש בנפש ותימה דעל כל חייבי מיתות שיעידו שייך לומר נפש בנפש כשהוזמו ועוד דהוה נפש בנפש מוקמינן ליה בפ"ק דמכות (דף ה:) דלא נהרגין עד שיגמר הדין ול"א שפ"ה עיקר דאי נמי מייתי בכל עדיס זוממין דיש מהם בסקילה מיהו הואיל ויש מהם בסייף לא אתמיר קרא עלייהו להמיתן עד שיתקרו המזימין אותן: **מדהוה** ליה למכתב. דרוש תדרוש וחקור תחקור.

ולו דווקא דא"כ הוו להו ד' אפילו הוה כתוב דרוש תדרוש (ב) וחקור (1)(תחקור) הוה משמע ד' מדלא כתיב דרוש דרוש או תדרוש תדרוש כדאמר במרובה (ב"ק דף פה. ושם) ליכתב המצא המצא או תמצא תמצא:

מניין להתראה מן התורה. נחבר קמיבעיא ליה לעמ"ד (לעיל דף מ:) חבר צריך התראה דאי בשאינו חבר הא לא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד אי נמי מיבעי ליה מנא לן דבעינן המית תוך כדי דיבור:

תניא

ואימא חדא חדא כדכתיבא דא"כ ליכתבינהו רחמנא בחדא כיון דכולהו בהדי הדדי כתיבא מהדדי ילפי וכיון דילפי מהדדי כמאן דכתיב בחדא דמי והא לא דמיא להדדי (סימן פל"ט סי"ף התרא"ה) עיר הנדחת להנך תרתי לא דמיא שכן ממונן פלט ע"ז להנך תרתי לא דמיא שכן בסייף עדים זוממין להנך תרתי לא דמיא שכן צריכים התראה [9] בהיטב היטב ילפינן מהדדי וגזירה שוה מופנה דאי לא מופנה איכא למיפרך לאיי אפנויי מופני מדהוה ליה למיכתב ודרשו וחקרו ושני קרא בדיבוריה בהיטב שמע מינה לאפנויי ואכתי מופנה מצד אחד הוא בשלמא הנך תרתי מופנה הוא משום דהוה ליה למכתב אלא עיר הנדחת מאי הוה ליה למכתב הא כתיבא כולהו התם נמי אפנויי מופנה מדהוה ליה למכתב דרוש (6)תדרוש או חקור תחקור ושני קרא בדיבוריה בהיטב שמע מינה לאפנויי ואתו נחנקין בק"ו מנסקלין ומנהרגין ואתו נשרפין בקל וחומר מנסקלים הניחא לרבנן דאמרי סקילה חמורה אלא לרבי שמעון דאמר [3]שריפה חמורה מאי איכא למימר אלא אמר רב יהודה [1]והנה אמת נכון [2]והנה אמת נכון הא חד סרי שבע לשבע חקירות דל תלת לגזירה שוה פשא להו חדא לר"ש לאתויי נשרפין לרבנן [2]מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא מגדף בה רבי אבהו אימא לאתויי שמנה חקירות ושמנה חקירות מי איכא אלמה לא והאיכא לאתויי בכמה בשעה ותניא נמי הכי היו בודקין אותו בשמנה חקירות הניחא לאביי [7]אליבא דר"מ דאמר אין אדם טועה ולא כלום ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו שפיר אלא לאביי אליבא דר' יהודה דאמר אדם טועה חצי שעה ולרבא דאמר טעו אינשי טובא מאי איכא למימר אלא לאתויי בכמה ביובל היינו באיזה שבוע אלא לאתויי באיזה יובל ואידך כיון דאמר באיזה שבוע לא בעי באיזה יובל: רבי יוסי אומר: תניא אמר להם רבי יוסי לחכמים לדבריכם מי שבא ואמר אמש הרגו אומר לו באיזו שבוע באיזו שנה באיזו חדש בכמה בחדש אמרו לו לדבריך מי שבא ואמר עכשיו הרגו אומר לו באיזה יום באיזה שעה באיזה מקום אלא אע"ג דלא צריך רמינן עליה [8]כדרבי שמעון בן אלעזר ה"נ אע"ג דלא צריך רמינן עליה כדרבי שמעון בן אלעזר ור' יוסי אמש הרגו שביה ברוב עדיות עכשיו הרגו לא שביה ברוב עדיות: מכירים אתם אותו: תנו רבנן [8]מכירים אתם אותו נכרי הרג ישראל הרג התריתם בו קיבל עליו התראה התיר עצמו למיתה המית בתוך כדי דיבור [2]העובד ע"ז את מי עבד לפעור עבד למרקולים עבד ובמה עבד בזיבוח בקיטור בניסוך בהשתחואה אמר עולא מניין להתראה מן התורה שנאמר [3]ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה אטו בראייה תליא מילתא אלא עד שיראוהו טעמו של דבר אם אינו ענין לכרת

תנהו

ואימא. לא אמר רחמנא שבע חקירות בחד דינא אלא בכל חדא וחדא עבידה כדכתיב בה בעיר הנדחת תלתא בע"ז תרי ובעדיס זוממין תרי: **דאם כן.** דבעינן שבע ליכתבינהו לכולהו בחדא ויגמרו כל דיני נפשות מינה ומדפלגינהו ש"מ דווקא כתיבי: **ומשני כיון דכולהו בהדי הדדי כתיבי מהדדי ילפינן.** כלומר כיון דבכולהו כתב בהו דבעו דרישה והשווה אותן להא מילתא ע"כ מהדדי ילפינן ליתן את האמור של זה בזה: **והא לא דמיין להדדי.** והיכי ילפינן מהדדי: **עיר הנדחת להנך תרתי לא דמיא.** למילף מינייהו חקירות הכתובות בהן דדין הוא שיהו עדים זוממין ויחיל עובד ע"ז לריכים דרישת העדים המחייבין אותן משום דקילי שכן ממונם פלט אבל עיר הנדחת דחמירא שכן ממונם אבד לא מיתי ביה אלא חקירות האמורות בה: **שכן בסייף.** עיר הנדחת בסייף ועדים זוממין דפרשתא משמע שמעידין על רוצח מדכתיב (דברים יט) נפש בנפש עין בעין וגו' ואי נמי משתעי בכל עדים זוממין דיש מהן בסקילה מיהו הואיל ויש מהם בסייף לא אתמיר קרא עלייהו להמיתן עד שיתקרו המזימין אותן: **שכן לריך הפרלאה.** הנך תרתי מה שאין כן בעדים זוממין דכתיב (שם) כאשר זמם וזה משם להרגו בלא התראה: **בהיטב היטב ילפינן מהדדי וגזירה שוה מופנה הוא.** כדמפרש ואזיל ואין משיבין עליה שזו היא מדה בתורה גזירה שוה המופנה למידין ואין משיבין: **איכא למיפרך.** כדפרכינן: **מדהוה ליה למיכתב.** בעדים זוממין ודרשו וחקרו: **ושני בדיבוריה בהיטב ש"מ.** שיעוא דלישנא לאפנויי ועיקר קרא לדרשא דמגיינא: **בשלמא הנך תרתי.** ע"ז ועדים זוממין דלא כתיב בהו חקירה מצית למימר מדהוה ליה למכתב לשון חקירה וכתב היטב שיעוא דלישנא הוא לאקושי לשונות שתיהן למידרש בה גזירה שוה: **אלא עיר הנדחת.** דכתיב בה ודרשת וחקרת מאי הוה ליה למיכתב במקום היטב למגיינא: **ש"מ לאפנויי.** ליתן את האמור של זה בזה ואיכא שבע בכולהו: **ואתו נחנקין.** שיהו עדיהן נדרשין ונחקרין בק"ו מנסקלין ומנהרגין מע"ז שהיא בסקילה ומעדים זוממין שהן בסייף דבעינן דרישה וחקירה ובלאו הכי לא מיקטיל חנק הקל מכולן לכ"ש: **ואתו נשרפין בק"ו מנסקלין.** דסקילה חמורה משריפה אבל מנהרגין ליכא למידרש ק"ו לנשרפין דמה להרגין שכן מיתתן קלה: **והנה אמת נכון**

הדבר. בע"ז כתיב [דברים יז] וכתיב נמי בעיר הנדחת [שם יג] ומשמע אמת ונכון דרישה וחקירה: **הא חד סרי.** שבעה לעיל וד' להכא: **ומאנה מי איכא.** הש"ס מהדר אדרבי אבהו מי מצית משכחת שמנה חקירות בדברים המביאין לידי הזמה: ופרכינן **אלמה לא.** וכי לא מצית משכחת חקירה שמינית הא איכא לאתויי בכמה בשעה. ומשני הניחא לאביי כו' איכא למימר בכמה בשעה מייתי לה לידי הזמה דאי אמר בחליה או בשליית ואתו עדי ואמרי אותו חלק עמנו הייתם הרי הן זוממין אלא להך לישנא דאמר אדם טועה בחצי שעה אמר לי למימר בכמה בשעה אמר לי אי אמר בחליה ואתו עדי אבדי מזמו ליה לא מיתזם בכל אותה שעה (6) דאמר בתחלת השעה היה והוא טעה מתחלתה עד חליה אי נמי אמרי להו מתחלתה ועד חליה עמנו הייתם לא מיתזמי דאמר שמא בסוף שעה היה והם טעו מסופה לחליה. גמגום. דאביי ורבא בפ"ק דפסחים (דף יא:): **לא בעי באיזה יובל.** דאין עדים ממתינים עדותן מיובל על חבירו: **כד"ש בן אלעזר.** להטריחם דאמר (לעיל דף לב:) מסיעין היו את העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהן ויחזרו בהן: **קיבל עליו הפרלאה.** יודע אני שכן אני מוזהר שלא לעשות: **הסיר עצמו למיתה.** שכשהתריתם בו אל תעבור שאתה מתחייב מיתה פלונית הוא אומר על מנת כן אני עושה דאם לא הפקיר עצמו אינו נהרג כדלקמן (דף מא.): **המית בתוך כדי דיבור.** כדי שאילת שלום שאם שהה לאחר התראה יותר מכדי דיבור איכא למימר שכבר שכח התראה: **אטו כראיה תליא.** משום דראה אותה מתחייב: **אלא רואה טעמו של דבר.** שהיא ערוה לו. והאי קרא גבי כרת כתיב ואם אינו ענין לחיוב כרת דהא דין שמים הוא ולא בעי התראה דקמי שמיא גליא אם שוגג הוא או מזיד:

תניהו

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הלכה ה והלכה ב:
יז ב מיי' פ"ח מהל' עדות הלכה ד:

רבינו חננאל

אחת ואחת ופרקינן כיון דכולהו לחקירה קאתי (כתיבי) [כתוב] ילפי מהדדי ודחינן היכא אמרינן ילפי מהדדי בדדמיין להדדי הני לא דמיין להדדי. עיר הנדחת לא דמיא לעובד ע"ז ולעדים זוממין דאלו הן נהרגין וממונם פלט. ועיר הנדחת הן נהרגין וממונם אבד בשריפה. ע"ז להנך תרתי לא דמיא כו' ושנינן בג"ש בהיטב היטב ילפי מהדדי ובכולן בין בלמד בין במלמד מופנה הוא וכיון דהוא מופנה משני צדדין בלמד ובמלמד למידין ואע"ג דאיכא למפרך למידין ואין משיבין ואתו נחנקים בק"ו מן הנסקלין ומן הנהרגין ואתו נשרפין בק"ו מן הנסקלין ולר' שמעון דאמר שריפה חמורה מסקילה ולא אתי חמור מן הקל אמר לך כתיב בע"ז אמת נכון וכתיב נמי בעיר הנדחת אמת נכון הנה ד' הנה י"א ז' לז' חקירות וג' לג"ש וחד לאתויי נשרפין ואפילו לרבנן מלתא דאתיא מק"ו טרח וכתב לה קרא. ואקשינן ואימא הני שמונה ללמדך דבעינן חקירות ומתמהינן שמונה חקירות מי איכא ודחינן אין בכמה בשעה כלומר בחציה בשלישה או ברביעה של שעה. ואמרינן הניחא לאביי אליבא דר' מאיר כו'. חלוקת אביי ורבא אליבא דר' מאיר ור' יהודה מפורשת בפסחים פרק א' וכבר פירשנוה שמועה זו שם. אע"ג דלא צריך רמינן עליה כו' שמעון בן אלעזר דאמרינן הניא (לעיל דף לב) אמר ר' שמעון בן אלעזר ב"ד משיאין את העדים ממקום למקום כדי שתטרף דעתן עליהם ויחזרו בהן: **ת"ר** מכירי' אתם ההורג והנהרג את מי הרג נכרי הרג או ישראל הרג. התרתם בו וקבל עליו התראה והתיר עצמו למיתה והמית בתוך כדי דבור וכן בעובד ע"ז את מה עבד לפעור או למרקולים. ובמה עבד בזיבוח וקיטור בניסוך ובהשתחוה. אמר עולא מניין להתראה מן התורה שנאמר ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה והיא תראה את ערותו. אטו בראייה מתחייבין אלא עד שיתראה להן טעמו של דבר כלומר יודיעוהו העדים שהעושה כן חייב מיתה וזה בכרת (ו) וקי"ל כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן הנה התראה בחייבי מלקיות. וכתיב נמי בנהרגין

(ו) נראה דל"ל ולא לחמותו בכרת מ"מ הא קי"ל דכל וכו'

מסורת הש"ס

(6) [עי' תוס' פסחים מא: ד"ה אם כן], (ב) [לקמן נ:], (ג) [פסחים יח: וש"נ], (ד) [שם יא:], (ה) [לעיל לב: וש"נ], (1) מהכ"מ מוחק זה ועי' רש"ל ורש"ל,

תורה אור השלם

1. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ: דברים יז ד
2. וְהִגַּדְתָּ לְךָ וְשָׁמַעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נַעֲשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: דברים יז ד
3. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֶרְוַת אֲחֹתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא: ויקרא כ יז

גליון הש"ס

גמ' בהיטב היטב ילפי'. עי' לעיל דף ב ע"ב תוס' ד"ה דבריי הכל אין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופרכינן וכו' כגל אותה שעה דאימור בתחילת השעה וכו' מסופה לחליה לישנא אחרינא גמגום דאביי ורבא: (ב) תוס' ד"ה מדהוה וכו' דרוש תדרוש או חקור:

תניהו ענין. להתראת מלקות דשייך בחמותו: **וכי יזיד.** מנא ידעינן אלא שהתרו בו ועדיין הוא מזיד. ל"א ואם הזיד לא נאמר אלא וכי יזיד משמע תמיד הוא בזדונו זה עיקר: **המולאים אותו מקושש.** שקישש עצים לא נאמר אלא מקושש לאחר שרלוהו ומלאוהו היה מקושש ומה טעם תלוי בכך אלא שהתרו בו ועדיין היה מקושש: **על עסקי דיבור.** התראה: **הוה אמינא.** אמותו דאינה מיתה אלא מלקות הוא דבעינן התראה אבל חייבי מיתות דחמירי אימא לא ליבעי: **וארבי בנסקלין למה לי.** מקושש ועברה המאורסה בסקילה: **לר' שמעון.** דאמרי[1] שריפה חמורה ולא אתו נשרפין מנסקלין בהתראה משום דאי אמר מאחריני בנסקלין שהן קלין כתב קרא אחרינא לאתויי נשרפין באש אינו ענין: **וליתו הנך.** מלקות וסייף: **המ.** משמע כבר הוא כמת קודם שבא לבית דין שחייב עצמו מיתה בפיו: **עדי נערה המאורסה בו.** לקמיה פריך מאי שנא נערה המאורסה דנקט: **לאוסרה על בעלה באנו.** ולא להורגה: **היכי מיקטלא.** וכיון דאיהי לא מיקטלא פשיטא דאינהו לא מיקטלי כאשר זמם כתיב (דברים יט): **באשה חבירה.** דאיהי מיקטלא אם לא החמו אלו ואינהו לא מיקטלי דיכולין לומר כשבאנו לבית דין לא לחייבה מיתה נתכוונו אבל אי אמרו התיהו אין התראה אלא להמית ומו לא מצי למימר לא להורגה באנו: **לא שמה עדות.** הואיל ואי אפשר לקיים בו ודרשת וחקרת ודרשו השופטים והנה עד שקר וגו' (שם): **אלא אשה חבירה.** דקיימא לן לר' יוסי בר יהודה דמיקטלא בלא התראה היכי משכחת לה כשזינתה וחזרה וזינתה והא יכולין לומר א] לאוסרה על בועלה שני באנו שזינתה מבועל ראשון אי נמי שזינתה מקרוביה מאי שנא נערה מאורסה דנקט אפילו נשואה נמי אין אלא אפילו האי דלא יתבא תותיה יכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אמר רב [2]חסדא אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר [3]בארירין הרגו אין זה נכון אחד אומר כליו שחורין ואחד אומר כליו לבנים הרי זה נכון מיתיבי [5]נכון שיהא נכון אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר בארירין הרגו אחד אומר כליו שחורין ואחד אומר כליו לבנים [6]אין זה נכון תרגמה רב חסדא בסודר שחנקו בו דהיינו סייף ואריר ת"ש אחד אומר סנדליו שחורין ואחד אומר סנדליו לבנים אין זה נכון התם נמי כגון שבעט בו בסנדלו והרגו ת"ש [7]מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנה אמר רמי בר חמא כגון שעקץ תאנה בשבת דעלה קא מיקטיל והא תניא אמרו לו תחת תאנה הרגו אלא אמר רמי בר חמא כגון ששפדו בייחור של תאנה ת"ש אמר להן תאנה זו עוקציה דקין עוקציה גסין תאנים שחורות תאנים לבנות אלא אמר רב יוסף מבן זכאי לותיב איניש שאני בן זכאי דבדיקות כחקירות משוי ליה מאן בן זכאי אילימא [9]רבי יוחנן בן זכאי מי הוה בסנהדרי והתניא [10]כל שנותיו של רבי יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה ארבעים שנה עסק בפרקמטיא מ' שנה למד ארבעים שנה לימד ותניא [11]ארבעים שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרי וישבה לה בחנות ואמר ר' יצחק בר אבודימי לומר שלא דנו דיני קנסות דיני קנסות ס"ד אלא שלא דנו דיני נפשות ותנן [12]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא בן זכאי דעלמא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רבן יוחנן בן זכאי קרי ליה ר' בן זכאי והתניא מעשה ובדק רבן יוחנן בן זכאי בעוקצי תאנים אלא תלמיד היושב לפני רבו הוה ואמר מילתא ומסתבר להו טעמיה וקבעוה

תנהו ענין למלקות דבי חזקיה תנא [1]וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה שהתרו בו ועדיין הוא מזיד דבי רבי ישמעאל תנא [2]המוצאים אותו מקושש עצים שהתרו בו ועדיין הוא מקושש דבי רבי תנא [3]על דבר אשר ענה על עסקי דיבור וצריכא דאי כתב רחמנא אחותו הוה אמינא חייבי מלקות אין חייבי מיתות לא כתב רחמנא כי יזיד ואי כתב רחמנא וכי יזיד הוה אמינא הני מילי סייף דקיל אבל סקילה דחמורה אימא לא צריכא ותרתי בנסקלין למה לי לר"ש לאתויי נשרפין לרבנן [6]מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ולכתוב רחמנא בנסקלין וליתו הנך וליגמרו מיניה הכא נמי מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא:

אבל סקילה דחמורה **אימא לא.** בכולה שמעתין הכא ולעיל לא ילפי חייבי מיתות מהדדי ותימה מנא לן דנסקלין ונשרפין פטורים מן המשלומין דלא יהיה אסון ברולמא כתיב (שמות כא):

באשה חבירה. ולא בעי ר' יוסי שיתיר עצמו למיתה מי נמי מצר כאילו התיר עצמו: **לאוסרה** על בועלה שני באנו. הוה מצי למימר דאיהי שזינתה ולא ידעי מי הוא: **אי** נמי שזינתה מקרוביה. ות"ת אכתי מצי אמרי לפוסלו בעדות באנו דבא על הערוה (ב) פסול לעדות וי"ל דא"כ הל"ל פלוני בא על נערה המאורסה: כמאן

התיר עצמו למיתה: מנא לן אמר רבא ואיתימא חזקיה אמר קרא [4]יומת המת [8]עד שיתיר עצמו למיתה אמר רב חנן [9]עדי נערה המאורסה שהוזמו אין נהרגין מתוך שיכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו (ג) והא אתרו בה דלא אתרו בה ואי לא אתרו בה היכי מיקטלא [10]באשה חבירה ואליבא דרבי יוסי בר' יהודה דתניא [7]רבי יוסי ברבי יהודה אומר חבר אין צריך התראה לפי שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד וכיון דאינהו לא מיקטלי איהי היכי מיקטלא הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה [8]וכל עדות שאי אתה יכול להזימה לא שמה עדות הכי נמי קאמר מתוך שאין נהרגין שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אף היא אינה נהרגת דהויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה אלא באשה חבירה דקיימא לן דמיקטלא אליבא דר' יוסי בר' יהודה היכי משכחת לה כשזינתה וחזרה וזינתה והא יכולין לומר א] לאוסרה על בועלה שני באנו שזינתה מבועל ראשון אי נמי שזינתה מקרוביה מאי שנא נערה מאורסה דנקט אפילו נשואה נמי אין אלא אפילו האי דלא יתבא תותיה יכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אמר רב [9]חסדא אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר [10]בארירין הרגו אין זה נכון אחד אומר כליו שחורין ואחד אומר כליו לבנים הרי זה נכון מיתיבי [5]נכון שיהא נכון אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר בארירין הרגו אחד אומר כליו שחורין ואחד אומר כליו לבנים [6]אין זה נכון תרגמה רב חסדא בסודר שחנקו בו דהיינו סייף ואריר ת"ש אחד אומר סנדליו שחורין ואחד אומר סנדליו לבנים אין זה נכון התם נמי כגון שבעט בו בסנדלו והרגו ת"ש [7]מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנה אמר רמי בר חמא כגון שעקץ תאנה בשבת דעלה קא מיקטיל והא תניא אמרו לו תחת תאנה הרגו אלא אמר רמי בר חמא כגון ששפדו בייחור של תאנה ת"ש אמר להן תאנה זו עוקציה דקין עוקציה גסין תאנים שחורות תאנים לבנות אלא אמר רב יוסף מבן זכאי לותיב איניש שאני בן זכאי דבדיקות כחקירות משוי ליה מאן בן זכאי אילימא [9]רבי יוחנן בן זכאי מי הוה בסנהדרי והתניא [10]כל שנותיו של רבי יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה ארבעים שנה עסק בפרקמטיא מ' שנה למד ארבעים שנה לימד ותניא [11]ארבעים שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרי וישבה לה בחנות ואמר ר' יצחק בר אבודימי לומר שלא דנו דיני קנסות דיני קנסות ס"ד אלא שלא דנו דיני נפשות ותנן [12]משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא בן זכאי דעלמא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רבן יוחנן בן זכאי קרי ליה ר' בן זכאי והתניא מעשה ובדק רבן יוחנן בן זכאי בעוקצי תאנים אלא תלמיד היושב לפני רבו הוה ואמר מילתא ומסתבר להו טעמיה וקבעוה

תאיר ענין למלקות. (כדלעיל דף י.) כיון דרשע בעדים זוממין כתיב ועדים זוממין גופייהו לא בעי התראה[6]: **ואי** בתיב בי יזיד. תימה דהתראה בעיר הנדחת [3] מנ"ל דמהני לא אחיא שכן ממונו פלט ולעיל [דף מ:] משמע דבעינן התראה:

אבל סקילה דחמורה **אימא לא.** בכולה שמעתין הכא ולעיל לא ילפי חייבי מיתות מהדדי ותימה מנא לן דנסקלין ונשרפין פטורים מן המשלומין דלא יהיה אסון ברולמא כתיב (שמות כא):

באשה חבירה. ולא בעי ר' יוסי שיתיר עצמו למיתה מי נמי מצר כאילו התיר עצמו: **לאוסרה** על בועלה שני באנו. הוה מצי למימר דאיהי שזינתה ולא ידעי מי הוא: **אי** נמי שזינתה מקרוביה. ות"ת אכתי מצי אמרי לפוסלו בעדות באנו דבא על הערוה (ב) פסול לעדות וי"ל דא"כ הל"ל פלוני בא על נערה המאורסה: כמאן

מסורת הש"ס

ג) [פסחים יח: וש"נ], ב) [ע' תוספות מכות ב. ד"ה מעידין], ג) [עי' תוס' לעיל ט: ד"ה עדי האב ומתוס' לקמן פו: ד"ה עבדי], ד) לעיל ח: [לקמן עב: מכות ו: ולקמן ט:], ה) [לקמן עח. כ"ק עה:], ו) לעיל ל:, ז) [פי' כעין אחמל ויש אומרים כעין גרון ערוך ערך אחרן], ח) לעיל ט: ולקמן מ., לקמן פח., ט) ר"ה לא:, י) [שבת טו. ע"ז ח:], כ) ר"ה לט:, ל) [לקמן נ.], מ) [במדבר ה], נ) [כלפי' כתובות לג. בביאור ולעיל מ:].

גליון הש"ם

גמ' רב"ז מי הוה בסנהדריין. עי' לעיל דף לו ע"ב בתוס' ד"ה מיום:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא יכולין לומר לאוסרה כו'. נ"ב עי' משנה למלך פ"ב מה' פוטה הלי' י"ל בד"ה אם מפי השמועה כו' ובפסק תבנית אות יוסף כאן: ב) תוס' ד"ה ואי כתיב כי יזיד מימא דהתראה בעיר הנדחת וכו'. נ"ב עיין לקמן קיא ע"ב וכבר הביג עליהם מזה בזית רענן פ' אלא לך יעו"ש דף סב ע"א במה שביין ליקוט דף רכח ע"ב ועי' תבנית מ"י:

לעזי רש"י

יושרמ"א. גרזן קרב.

מוסף רש"י

אלא להבחין בין שוגג למזיד. אלא יוכל לומר סנור הייתי שמוטר (לעיל ח:). **עדות שאי אתה יכול להזימה.** דרמתמא אמר (דברים יט) ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד וגו' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות וגו', עדות שאתה יכול לקיים בה תורת הזמה הוי עדות, ואי לא לא (פסחים יב.). **אין זה נכון.** אין עדות זו מכוונת, וליענא לקרא נקט (דברים יג) והנה אמת נכון הדבר, דמהאי קרא נפקא לן בדיקות (לעיל ל:). שלא דנו דיני קנסות. אינם ומפקה ושלשים של ענד שנעבר תורה קלבה אחת ליקר ולוגלג, ומאחר שלא יצאו בלשכת הגזית לא דנו ונעלו דיני קנסות, דכתיב בתשלומי כפל שהוא קנס אשר ירשיעון אלהים, דהיינו מומתין ומוכין בשם רבי, כדלמרינן בסנהדרין, ומי שאינו ממוך אינו דן דיני קנסות (ע"ד ח: עיש בגמ').

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"ב מהלכות מעהדין הלכה ב:
יט ב מיי' פ"ו מהלכות עדות הלכה ה וס"ב שם הלכה ח:
כ ג מיי' שם פ"ב הל"ב:

תורה אור השלם

1. וְכִי יָזִד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְּעָרְמָה מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת:
שמות כא יד
2. וְיִקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמְּצֹאִים אֹתוֹ מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה: במדבר טו לג
3. וְהוֹצֵאתָם אֵת שְׁנֵיהֶם אֶל שַׁעַר הָעִיר הַהוּא וְסִקַּלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ אֵת הַנֹּעֵר עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא צָעָקָה בָּעִיר וְאֵת הָאִישׁ עַל דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים כב כד
4. עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד: דברים יז ו
5. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאֲלָה הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֱשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ:
דברים יג טו

רבינו חננאל

וכי יזיד איש על וגו' לפינן מינה התראה בנהרגין כלומר התרו בו ועדיין מזיד הוא ובנסקלין מקושש עצים בשבת ותוב בארוסה מדכתיב על דבר אשר ענה על עסקי דבור וצריכי כולה פשוטה היא: **סנא** לן דבעינן עד שיתיר עצמו למיתה דייק רבא מדכתיב יומת המת ש"מ מדאוסיף קרא המת בעינן עד שיתיר עצמו למיתה. א"ר עדי נערה המאורשה שהוזמו אין נהרגין מתוך שיכולין לומר לא באנו להעיד עליה שתיהרג אלא להגיד שזנתה ואסורה היא על בעלה ואקשינן היאך יכולין לומר כי לאוסרה על בעלה באנו והנה הן העידו שהתרו בה למיתה. ופרקינן בשלא התרו בה מפני שהיא חבירה. וכר' יוסי בר' יהודה דתני חבר אינו צריך התראה שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד כלומר שלא יאמר ההורג לא הייתי יודע כי ההורג נהרג אלו ידעתי לא הייתי הורגו והחבר אינו יכול לומר לא הייתי יודע וכיון שיכולין העדים לדחות ולומר לאוסרה על בעלה באנו נמצאת עדותן מתחלה עדות שאי אתה יכול להזימה שנאמר ועשיתם לו כאשר זמם לעשות ומאחר שיכולין לדחות כענין הזה ויש לומר שלא העידו להריגה גם אם נמצאו זוממין אינן נהרגין גם היא אינה נהרגת בעדות זו שאינו מחקיים בענין הזה הריגה בזוממין ואליבא דר' יוסי אשה חבירה כיון שיכולין העדים לדחות כענין הזה היא שנהרגת היכי משכחת לה. ופרשינן כשיעידו עליה כי זנתה הנה נאסרת בעדות זו לבעל ולבועל דקי"ל כשם שאסורה לבעל כך אסורה

לבועל עוד העידו עליה הם הם העדים הראשונים שזינתה פעם שניה מן הבועל הראשון וכיון שעדותן הראשונה זו אסורה על שתיהן עדותם השניה אינן יכולין לדחות ולומר לאוסרה באנו לא לבעל ולא לבועל לפיכך היא נהרגת שהיא חבירה והן נהרגין שאינן יכולין לומר לאוסרה באנו שכבר אסורה היא מעדותן הראשונה על שניהן. אי נמי בשהעידו שזינתה עם אביה או עם חמיה וכיוצא בהן מן הקרובין: כל המרבה בבדיקות משובח: **אמר** רב חסדא אחד אומר בסייף הרגו ואחד אומר בארירין הרגו אין זה נכון. כלומר הוכחשה עדותן. פי' ארירן כגון אזמל. וי"א כמין גרזן הוא. אבל א' אומר כליו שחורים עדותן קיימת והוא דלא אמרי ברי (לכם) ח). והני מילי בכלי מלבוש אבל בכלים שהרגו בהן כגון סודר שחנקו בו שזה אומר שחור וזה אומר לבן וכן בסנדל שבעט בו והרגו זה אומר לבן היה וזה אומר שחור היה עדותן בטילה. שזה כמו סייף וארירן הוא. ת"ש מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנים ואמר רמי בר חמא כגון ששפדו ולשון שפוד. שחנקו בו שזה אומר שחור וזה אומר לבן וכן בסנדל שבעט בו והרגו זה אומר לבן היה וזה אומר שחור היה עדותן בטילה. שזה כמו סייף וארירן הוא. ת"ש מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנים ואמר רמי בר חמא כגון ששפדו ולשון שפוד. ופירושו ברזיה בייחור של תאנה זו שהוא כגון סייף וארירן. פי' סרבלא צריפא. טלית לבן נקי כדמתרגמינן ותרבי לך בורית ותסגי צריפאנ). איני והתניא אמר להן תאנה זו עוקציה גסים או עוקציה דקין תאניה לבנים או שחורים. ודחי רב יוסף ואמר וכי מבן זכאי נקוים ונותיב. בן זכאי בדיקות כחקירות משוי ליה נמצא הא דבן זכאי פליגא אדרב חסדא וקי"ל כרב חסדא ואסיק

ח) נראה דל"ל כרי לנו. כ)נ"ל דתיבות פי' סרבלא עד ותסגי לריפא שיכות לקמן מד.]